

Z przeszłości Łużymia.

(Przyczynek Regionalny.)

Handwritten text, possibly a signature or name, in cursive script, appearing faintly on the page.

Handwritten text, possibly a signature or name, in cursive script, appearing faintly on the page.

1.

Z przeszłości Łucimia.
(Przyczynek Regionalny.)

Na krańcu północnym powiatu bydgoskiego przy trakcie x Bydgoskiej poprzecz Koronowo na Pruszczy i Tucholę położona jest wieś Łucim, której nazwa wywodzi się od imienia tak samo brzmiącego jak np. Radzim i Sulim. Osada składa się z folwarku nazwanego dworem oraz z kilkudziesięciu gospodarstw starych odomostwach z drewna i nowych z kamienia polnego i cegły.

Łucim istnieje przeszło 600 lat. W Rocznikach klasztoru byszczeńskiego zapisano bowiem pod rokiem 1313, że dwóch braci Jan i Florian z rodu Ardańców, którzy byli dziedzicami Złoci na Kujawach, a synami nieżyjącego już wojewody brzesko-kujawskiego Hilka, wielk. przy na Kościelcu pod Inowrocławiem, rezygnowali na rzecz klasztoru w Byszczynie ze swojego dziedzictwa, które obejmowało Łucim, Lipie, Mochle i Komorki. Kilka lat później w 1345r. zapisał Jan z rodu Toporów, dziedzic Wądołowa, wspomnianemu klasztorowi również wieś Łucim wraz z Dzielnem i Makowarskiem. Z powyższych dwóch zapisów wynika, że ówczesny Łucim składał się z dwóch części, skoro dwaj obci rodowcy jako właściciele jednej i tej samej włości uskuteczнили zapis pobożny dla zakonników byszczeńskich.

Wiadomą jest rzeczą, że Cystersi osiedlili się w podowie 13. wieku w Byszczynie, które im w 1250r. darował podskarbi kujawski Mikołaj Zbrożek. Od tego doznawał klasztor byszczeński hojnych dask i szczególnych względów tak księcia kujawskiego na Inowrocławiu Kazimierza jak biskupa włocławskiego Wolimira.

Jednakże miejsce opactwa nie odpowiadało zakonnikom, położenie jego było niekorzystne raczej za oddalone od głównej arterji handlowej. Postanowiono więc je przenieść. To też w 1288r. odstąpił im biskup włocławski Wiślan starą własność stołu biskupiego Śmieńca celem założenia tamże nowego klasztoru. A gdy w 1292r. książę pomorski Mściwój przekaz wspomnianej

wsi

Lehrbuch der Anatomie
(Physiologie & Anatomie)

Die Anatomie ist die Lehre von der Bauweise der Lebewesen. Sie unterscheidet sich in die Beschaffenheit der Organe, die sie bilden, die Art der Verbindung derselben untereinander, die Lage derselben im Körper, die Art der Ernährung, die Art der Fortbewegung, die Art der Fortpflanzung, die Art der Fortdauer, die Art der Fortentwicklung, die Art der Fortregeneration, die Art der Fortreparatur, die Art der Fortreife, die Art der Fortalterung, die Art der Fortsterben.

niepomyślniejsi zatwierdził i na budowę także księstwa jak klasztoru się zgodził, rozpoczęto w Smierwicach budować okazały klasztor, któremu dano nazwę „Corona Mariae”. Na prośbę wreszcie opata udzielił mu król Kazimierz Wielki dnia 18 grudnia 1368 r. pozwolenie na lokację miasta ustęp klasztoru, obdarzając je prawem magdeburskiem. Wkrótce przyszedło nowe miasto nazwę utworzoną od nazwy klasztoru bo wien Koronowo.

Nowe opactwo pozostawało w posiadaniu wszelkich dotychczasowych majątków, które opaci wypuszczali w dzierżawę ustanawiając soboty dożywotnie. Z kancelarii klasztornej wydawano przywileje nadawcze, w których określone były wszelkie obowiązki, powinności i ciężary.

Taki właśnie dokument zachował się dla Łucimia w oryginale. Przywilej pochodzi z pierwszej połowy 18. wieku, jest dobrze utrzymany a że wyraźnie pisany łacinią, łatwy jest do odczytania i przetłumaczenia na język polski.

Z tegoż dokumentu dowiadujemy się, że ówczesnym opatem Koronowskim był O. Jan Kotousty z Hieronima Janowski, który piastował urząd sekretarza Jego Królewskiej Mości, prócz tego był rejentem generalnym oraz wizytatorem zakonu Cystersów na Włochy i wyspy przyległe. Oż wspomniany opat O. Janowski nadał dnia 10 lipca 1741 r. dzierżawę dożywotnią sołectwa w Łucimiu małżonkom Kasperowi i Rozalii Hoppe. Od tego czasu pozostał Łucim w rękach rodziny Hoppe w linii męskiej przez pięć pokoleń, poczem przeszedł na potomków po Kądziceli. Wreszcie w tym zakątku Kujaw czyli ziemi bydgoskiej, która graniczy z Krainą, mieszkali liczni Hoppe i tak w obłokowsku, Działnie i Wilkonie. Pochodzą oni wszyscy z powiatu człuchowskiego, gdzie już w 1570 r. Jakób Hoppe opłacał pobór ze wsi Henrykswałdu.

Razem z sołectwem otrzymał Kasper Hoppe cztery włoiki ziemi, które jednakże po większej części były nieurodzajne i nie nadawały się

i nie nadawały się do obróbki pod pługiem. Preto obdarzył go opat włą-
 tak zwaną „Smolešką” wraz sadem i łąką „Pabczyńską” nad rzekę podobioną,
 która obfitowała w bujną trawę i dawała wonne siano. Na rzece „Litwicy”
 i w jeziorze „Kčzeno” wystawiał węciorki do dozwolenia ryb z wdarszcza
 piskorzy, pozatem raków. A że w ówczesnej Przemyskiej nie znano
 jeszcze monopolu spirytusowego, zezwolił mu opat warzyć piwa i go-
 rzadki, ile tylko dla własnej potrzeby zapragnął, natomiast zabro-
 nił mu dostarczać trunków karęcznom. Letnią porą i zimą mógł
 sobie zwozić chrustu i drewna opałowego w dowolnych ilościach, na
 zwózkę zaś budulca było potrzebne specjalne pozwolenie opata.
 Ponieważ nie miał odpowiedniego pastwiska wysyłał swoje krowy,
 kozy i owce do sąsiednich majątków klasztornych.

Jan Toppe był bardzo gospodarny, wnet bowiem uchronił sobie tło-
 dę 300 owiec, których według częściowo dostarczał zakonnikom na
 habity, częściowo odstawiał do Bydgoszczy i do Gdańska. Tądoteż
 wypadało mu corocznie stawić jedną podwoję dla klasztoru.

W zamian za wszystkie wolności pdać sobie wózną tenutę w wy-
 koci 200 tymfów, które przeznaczone były dla opata i konwentu,
 prócz tego 20 florenów na rzecz zakonu Cystersów. Płatność tych
 sum przypadła na święto św. Marcina biskupa. Presetę w tym
 dniu zobowiązany był z gospodarki swojej na obszarze Łucimnia
 składać opatowi szczegółowe sprawozdanie. Przywozić więc mu-
 siał z sobą sumiennie prowadzone rejestra z rozliczeniem dokład-
 nem co do pieniędzy i co do ziemiopłodów, które od gospodarzy lu-
 cimskich jako poddanych klasztoru wpydywały. W żadnym roku
 nie miał opat do J. M. C. Toppego żadnego żalu i żadnej pretensji.
 Łato od czasu do czasu twarde i uparte glury łucimskie oszukiwa-
 li sołtysa, ale wtedy dochodził on ostro swoich praw i nakładał
 na nich znaczną grzywnę, z której dwie części oddawał klasz-
 torowi, trzecią zwykle sobie zatrzymywał.

To też ze względu na jego sumiennosc i darmne usługi dla Zakonu
 powierzył mu opat funkcję sędziego polubownego na obszarze so-
 łectwa

sobectwa, wobec czego we wszelkich bezprawnościach jedynie jego wyrok był miarodajny, nie było już odwołania do instancji wyższej.

W piątym roku po nadaniu przywileju przedkładał go Kasper Hoppe nowemu opatowi O. Stefanowi Chrzęstowskiemu, chciał się bowiem opat przekonać, czy sędzys łucimski czasem bez zezwolenia jego oraz konwentu nie sprzedał, ustąpił, puścił w dzierżawę lub nawet zastawił swego folwarku sodeckiego. A ponieważ wszystko w najlepszym porządku było, został dokument dnia 24 czerwca 1746r zatwierdzony. Po dalszych ośmiu latach zarządzano ponownego przedłożenia przywileju. Tym razem zatwierdził go dnia 3 listopada 1754r opat O. Jan Chrzęstowski, jednakże ustalili przy tej sposobności cenę wykupu na sobectwa na sumę 500 tynfów. Od tego pozostawała rodzina Hoppe w posiadaniu i w spokojnem władaniu sobectwem i folwarkiem łucimskim.

Sobectwo łucimskie przechodziło z ojca na syna za czasów pruskich i Królestwa Warszawskiego. W dwa lata po pierwszym rozbiorze Rzeczypospolitej Polskiej, kiedy ziemia bydgoska przypadła królowi pruskiemu, był właścicielem Łucimia wnuk wyżej wspomnianego Kasprowa Młc Dawida Hoppe żonaty z Katarzyną Malczanką. Po śmierci Dawida dnia 4 grudnia 1801r objął majątek syn Jakób Hoppe żonaty z Katarzyną Kantakówną. Po nim znów dziedziczył od pamiętnego roku rewolucji marcowej czwarty ze rzędu syn Jan Nepomucen Ignacy Hoppe. Z dniem 29 listopada 1872r zajęła się gospodarowaniem w Łucimiu wdowa po nim Ewa z Kantaków. W codziennych zajęciach gospodarczych wyznaczył ją zięć Konstanty Łuczkowski, dziedzic majątku Sadogorzec pod Darcinem, który z żoną pojął Natalję Hoppkówną, jedyną przy życiu pozostającą córkę Jana Nep. Ignacego, i ostatnią latorkę Hoppeów na Łucimiu. Po sprzedaży wreszcie Sadogorzecza przenieśli się Łuczkowscy na stałe do folwarku niegdyś sodeckiego w Łucimiu. Po śmierci ojca Konstantego dnia 2 września 1906r objął majątek łucimski syn tegoż Bolesław Łuczkowski żonaty z Marią

żonaty z Mariją Maciejowską. Tegóż to wdawnością jest wyżej oma-
wiany przywilej na społeczeństwo łucimskie w oryginalnym nadaniu spa-
rządzony na pergaminie. Do powyższego szkicu pod względem histo-
rycznym, topograficznym, kulturalnym i genealogicznym załączona
się odbitka fotograficzna wykonana przez atelier fotograficzne
Stanisława Dreszcza w Inowrocławiu, ul. Marszałka Piłsudskiego
Nr. 4a.

Łygmunt Czapla

Źródła.

- Ks. Stanisław Kozierowski: Badania nazw topograficznych
dzisiejszej archidiecezji gnieźnieńskiej. Poznań 1914.
str. 149.
- Ks. Stanisław Kozierowski: Badania nazw topograficznych na
obszarze dawnej zachodniej i środkowej Wielkopolski.
Poznań 1921. Tom 1. A-F str. 476.
- Ks. Stanisław Kujot: Dzieje Prus Królewskich. Roczniki
Towarzystwa Naukowego w Toruniu.
Rocznik 20-21 Toruń 1913-14 str. 358.
Rocznik 22-25 Toruń 1915-18 str. 1107, 1111, 1112.
- Wiktor Hittig: Nieznana Szlachta Polska i Jej Herby.
Kraków 1908 str. 113.
- Księgi Metryczne Chrztów, Ślubów i Zgonów Kościoła parafjalnego
Św. Katarzyna w Makonwarstku powiat Bydgoski.

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a list or index of items, possibly related to a collection or inventory.

Handwritten text, possibly a title or a specific entry, written in a cursive script.

Handwritten text, possibly a name or a specific entry, written in a cursive script.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of entries, likely a list or index, written in a cursive script.

6.

Tomaczenie przywileju.

W Imię Boże Amen.

Jan Łotousty & Hieronim Pawłowski, z Bożego Powołania Gort
Koronowski, Rejent Generalny, Wizytator Kłoch i Wysp przyległych,
Zakonnik Zgromadzenia Cystersów, Sekretarz Jego Królewskiej Mości.

Wszystkim i każdemu z osobna, kto będzie przeglądał, czytał i widział,
niniejszem oznajmiamy; Ż uwagi na wolność i nietykalność praw pod-
danych naszych, przychyłając się do słusznej prośby racznego i prze-
sornego Kaspra Hoppego uwzględniwszy przedewszystkiem jego
sumiennosc i gotowosc w czynnościach naszych: daliśmy, obdarzyli-
śmy sołectwem w naci naszej dziedzicznej zwanej Lucim, która tam
od wieków powstała, była zadobrona i zastawia zbudowana, tegoż wy-
żej wspomnianego Kaspra Hoppego wraz jego żoną prawną Roz-
alją jak również jednego z członków jego rodziny, który wydawać
nam się będzie godniejszy, na wieczne i także czasu życia, oczywiście
za zgodą Zakonników i Mędzich w Chrystusie Ojca Zgromadzenia
Naszego Koronowskiego, jak i mocą niniejszego przywileju daje-
my, obdarzamy i na spokojną ich własność przepisujemy ze wszyst-
kiemi przyległościami, należytosćiami, Łąkami, Ogrodami, łąkami
oraz czterema wódkami, jak one od wieków w wykreślach i grani-
cach naznaczone zostady i wchodzi starej majątności sołtysów
przetrawdy. I ponieważ wyżej wspomniane wódki zdają się
być po większej części niezdatne i do obróbki prawie niemoż-
liwe, obdarzamy wyżej wymienionego sołtysa ziemią uprawną
nazwaną „rolą Smolestką” w trzech polach & sadem, który do
roli wspomnianej przylega; także sianożęć nad rzeką zwaną
„długą Padczyńską”. Udzielamy temuż sołtysowi i następcóm
wolnego łowienia ryb za pomocą madych narzędzi na jeziorze
naszem „Kęzeno” zwanem, również wolne rybołustwo w „Plot-
nicy”. Tyle udzielamy mu wyszynku piwa i wazenia likworu,
ile wystarczy dla jego potrzeby domowej; nie ma się odważać
tyle piwa

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text below the header, possibly a date or location.

First main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Second main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Third main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Fourth main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Fifth main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Sixth main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Seventh main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Eighth main paragraph of handwritten text, starting with 'Handwritten text'.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or closing.

tyle piwa ile gorzałki do karczmem ze szkoda i stratą naszą wywozić
 i sprzedawać zabezpieczamy pod nieważnością niniejszego przywileju.
 Oprócz tego pozwalamy mu dla majetności wolny zbiór chrustu i dla
 domostw trzebień drzewa niezdronego, natomiast do karczowania
 drzew potrzebnych na budulec ma się postarać o zezwolenie nasze.
 Udzielamy trzody bydła, kóz i owiec (z tych 300 pasac mu pozwala-
 lamy) i inne zwierzęta wdasne pasac w majetnościach naszych. Z
 innych jakichkolwiek danin, które w Rzeczypospolitej są ustanowio-
 ne lub mają być wyznaczone, winien się uiszczac, również podrodę
 raz do roku do Gdańska dzierżawca wspomnianego sołectwa oraz
 jego następcy mają stawic. Ze względu na powyższe w tymże przy-
 wileju wyrażone wolności wspomniany sołtys i jego następcy oba-
 wiązują się pdać Nam rocznie 200 tynfów (jeden po 38 groszy
 ucząc) a Gromadzeniu naszemu w Koronowie 20 florenów i to
 na święto św. Marcina biskupa. Przeważnie, ponieważ wyżej naz-
 wana wieś, nie posiadała dotąd, kiedy różne prawa były usunięte,
 dobrego porządku i rozsądzania, powołany będzie ten sam wspom-
 nianego sołectwa dzierżawca 1.) wydawać wyroki nad poddanymi
 naszymi, którzy tamże przebywają, w ich bezprawiach namrazem
 sobie plugawych, 2.) też ukrać obyczaje nikczemne, które życia
 sławę poddanych duchownych obrażają, przez swoje sprawne
 strofowanie, aby nietylko pobożność ale i rzetelność obyczajów
 chrześcijańskich dały się weznaki. Prócz tego prowadzić będzie
 rejestra nasze tak co do pieniędzy jak do plonów, które od pod-
 danych tamże przebywających będzie odbierał i takowe Nam
 przedstawiać ze wszystkich wpłynów przez poddanych wskutek
 nionych na święto św. Marcina. Gdyby lubo nymiknęłyby które-
 kolwiek szkody w razie jakiegoś oszustwa na jego osobę przez
 poddanych naszych, domagając się będzie dochodów swoich
 praw, dla nas dwie części szkód, trzecią dla siebie niech uznaje.
 Nadto przestrzegamy, aby wyżej wspomnianego sołectwa ustano-
 wiony sołtys i następcy jego komukolwiek nie sprzedali, ustę-
 pili lub puścili w dzierżawę albo zastawili bez Naszego i
 całego Gromadzenia

The first of these is the fact that the
 population of the country has increased
 since the year 1800. This increase
 has been the result of a number of
 causes. One of the most important
 is the fact that the country has
 become more fertile. This is due
 to the fact that the soil has been
 improved by the use of manure
 and other fertilizers. Another
 cause is the fact that the country
 has become more healthy. This is
 due to the fact that the people
 have become more careful of their
 health. A third cause is the fact
 that the country has become more
 peaceful. This is due to the fact
 that the people have become more
 friendly to each other. A fourth
 cause is the fact that the country
 has become more prosperous. This
 is due to the fact that the people
 have become more industrious and
 more enterprising. A fifth cause
 is the fact that the country has
 become more educated. This is
 due to the fact that the people
 have become more desirous of
 knowledge. A sixth cause is the
 fact that the country has become
 more civilized. This is due to the
 fact that the people have become
 more refined in their manners
 and more polite in their conduct.
 A seventh cause is the fact that
 the country has become more
 united. This is due to the fact
 that the people have become more
 loyal to their country and more
 devoted to their fellow citizens.
 A eighth cause is the fact that
 the country has become more
 powerful. This is due to the fact
 that the people have become more
 brave and more courageous.
 A ninth cause is the fact that
 the country has become more
 respected. This is due to the fact
 that the people have become more
 virtuous and more honorable.
 A tenth cause is the fact that
 the country has become more
 beloved. This is due to the fact
 that the people have become more
 kind and more generous.

Zgromadzenia naszego zezwolenia; inne wolności, jeśli które prócz
na początku wymienionych, uszczupliliby, przez sam stan rzeczy, od
tegoż społecstwa zapasć ma wyrok.

Dan w Klasztorze Dnia 10 Lipca Roku Pańskiego 1744.

- (-) O. Chryzostom Opat Koronowski
- (-) O. Stefan Chrzęstowski Przeor Koronowski
- (-) O. Tomasz Starszy
- (-) O. Marcin Starszy
- (-) O. Rajmund Garczyński Podprzeor
- (-) O. Kazimierz Lilienthal Proboszcz Koronowski
- (-) O. Maciej Muckarski Aptekarz
- (-) O. Hilary Skarbnik
- (-) O. Hieronim Feld Sekretarz, własną ręką.

Przywilej tenże od sp. pośrednika mojego dany i zezwoleny potwier-
dzam i utwierdzam. Roku 1746 Dnia 24 Czerwca.

- (-) O. Stefan Chrzęstowski, Opat Koronowski,
Zakonnik Zgromadzenia Cystersów, własną ręką.

Przywilej tenże od sp. pośrednika mojego wystawiony i zezwoleny
potwierdzam i utwierdzam. Jeśli jednakowoż w tymże przywileju
żadną poczyniono wymiankę, jak wysoką wdasćinre sumę spłaty
wyżej wczęzonego społecstwa na początku wyszczególniony sodyś
winien pdać, przeto posiadając z pewnej wiadomości dokład-
ne obliczenie ku większemu wymienionego sodyśa z zabezpieczeniem
celem tego tu obwieszczenia dla rejestracji z pierwotnego pisma
co nymaenie czyni 500 tymsów, na wykupno tegoż społecstwa
zapdać winien. Za zgodność czego ja się podpisuje.

Roku 1754 Dnia 3 Listopada

- (-) O. Jan Chrzęstowski, Opat Koronowski,
Zakonnik Zgromadzenia Cystersów.

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a list or index of items.

- (-) ...
- (-) ...
- (-) ...
- (-) ...
- (-) ...
- (-) ...
- (-) ...
- (-) ...

Handwritten text block in the middle of the page, possibly a paragraph or a section header.

Handwritten text block at the bottom of the page, continuing the list or index.

- (-) ...

